

vrije Universiteit amsterdam

NEDERLANDSE
NIEUWSMONITOR

2010 in de Nederlandse dagbladen: Een zoektocht naar grenzen

Meer weten?

www.nieuwsmonitor.net

Onderzoekers

Otto Scholten

Joep Schaper

Kasper Welbers

Nadia Ismaili

Nel Ruigrok

→ nel@nelruigrok.nl

→ 06 27 588 586

Wouter van Atteveldt (Vrije Universiteit Amsterdam)

→ wouter@vanatteveldt.com

→ 06 427 407 25

Het jaar 2010 werd gekenmerkt door een veelheid van grote en minder grote gebeurtenissen. Het politieke nieuws werd de eerste maanden van het jaar beheerst door spanningen binnen de coalitie van CDA en PvdA. De reactie van premier Balkenende op het rapport van de commissie Davids over de besluitvorming rondom de politieke steun van Nederland aan de missie in Irak, bracht het kabinet meteen in de gevarenzone. De coalitie overleefde de crisis, maar een maand later was het gebeurd. Het kabinet kon het niet eens worden over het verlengen van de missie in Uruzgan en viel op 19 februari 2010. De gemeenteraadsverkiezingen twee weken later leverden CDA en PvdA (fors) verlies op, in de twee gemeenten waar de PVV meedeed (Almere en Den Haag) boekte de partij flinke winst. Door de val van het kabinet werden de gemeenteraadsverkiezingen de opmaat voor de vervroegde verkiezingen voor de Tweede Kamer op 9 juni 2010. Zo kort als de campagne in 2006 was, zo lang werd hij nu: van begin maart tot en met 8 juni. De uitslag van de verkiezing zorgde voor een lange, enerverende formatieprocedure en een noviteit in de Nederlandse politiek: een kabinet CDA en VVD gedoogd door de PVV. Gedoogregering werd zelfs het officiële woord van 2010. Een kabinetscrisis, twee verkiezingen en de formatie van een nogal ongebruikelijk kabinet leverden uiteraard veel politiek nieuws op.

In de schaduw van al dat politieke nieuws, waren er allerlei andere grote en minder grote gebeurtenissen waar de dagbladen (ruim) aandacht aan besteedden. (Natuur)rampen zoals de aardbeving in Haïti, de olieramp in de Mexicaanse Golf en het vliegtuigongeluk in Tripoli en grote sport evenementen (Olympische Winterspelen en WK voetbal) kregen veel aandacht. In dit rapport blikken we terug op het jaar 2010 in de landelijke dagbladen. De focus ligt op de politieke berichtgeving, al hebben we ook aandacht voor enkele gebeurtenissen die de berichtgeving voor een korte periode domineerden. We sluiten af met een duiding van de gegevens. Daarin ligt de nadruk op berichtgeving waarin vanuit staatsrechtelijk, juridisch en/of journalistiek perspectief grenzen werden opgezocht.

→ Methode

De analyse van het nieuws is gebaseerd op de drie gratis dagbladen (*Metro*, *Spits* en *De Pers*) en vier landelijke dagbladen, te weten: *de Volkskrant*, *NRC Handelsblad*, *Trouw* en *De Telegraaf*. *Algemeen Dagblad* ontbreekt omdat van deze krant geen opgemaakte digitale versie beschikbaar is. We hebben van deze dagbladen alle artikelen verzameld die in deze dagbladen zijn verschenen in de periode 1 januari 2010 tot en met 24 december 2010. In totaal gaat het om 248.927 artikelen. Met behulp van een automatische inhoudsanalyse hebben we gekeken naar de verschillende gebeurtenissen en de personen die in deze berichtgeving centraal stonden (zie ook www.nieuwsmonitor.net).

→ Het nieuwsaanbod 2010

In 2010 vonden we in totaal 248.927 artikelen in de 7 dagbladen. We telden in deze periode 304 krantendagen, wat een gemiddeld aantal artikelen van 819 oplevert.

Tabel 1. Overzicht van het nieuwsaanbod in de dagbladen gemeten in aantal artikelen

Dagblad	aantal artikelen	artikelen per dag	woorden per artikel
De Volkskrant	57078	188	360
NRC Handelsblad	38618	127	364
De Telegraaf	57054	188	235
Trouw	46119	152	311
Spits	18008	59	216
Metro	16751	55	205
De Pers	15299	50	257
Totaal	248927	819	

De meeste artikelen vinden we terug in *de Volkskrant*, direct gevolgd door *De Telegraaf*. Beide kranten publiceren gemiddeld 188 artikelen per dag (zie tabel 1). Aanzienlijk minder artikelen vinden we *Trouw* (152) en *NRC Handelsblad* (127). De gratis dagbladen publiceren gemiddeld ongeveer evenveel artikelen. In *Sp!ts* vinden we gemiddeld 59 artikelen per dag, gevolgd door *De Pers* (55) en *Metro* (50). Niet alleen het aantal artikelen, ook de lengte van de artikelen loopt nogal uiteen. De artikelen in *NRC Handelsblad* zijn gemiddeld het langst, die in *Metro* het kortst.

→ De tien belangrijkste thema's in het nieuws in 2010

Het politieke nieuws, de Olympische Winterspelen en het wereldkampioenschap voetbal even buiten beschouwing gelaten, zijn (natuur)rampen goed voor zes van de tien belangrijkste thema's in het nieuws.

De top tien wordt aangevoerd door de aardbeving in Haïti begin 2010. De zeven onderzochte kranten wijdden bijna 1100 artikelen aan deze natuurramp. En velen zullen zich de tv-actie voor de slachtoffers van deze ramp nog wel herinneren. Bijna de helft van alle artikelen over de aardbeving is in januari verschenen, in de dagen en weken direct na de ramp. In de maanden daarna is 'Haïti' nooit helemaal uit het nieuws, maar het aantal artikelen geeft aan dat de berichtgeving dan incidenteel van aard is.

Tabel 2. Top tien van thema's in het nieuws, politiek, OS en WK voetbal buiten beschouwing gelaten

maand	Haiti	Misbruik kerk	Olieramp	Wikileaks	Eurocrisis	Pakistan	Aswolk	Roma	Vliegramp	Mijnramp
2010-01	538	5	2	0	6	15	1	10	2	1
2010-02	165	38	1	2	13	9	1	13	0	0
2010-03	59	273	5	1	22	3	10	10	1	0
2010-04	28	150	38	15	8	4	226	11	0	0
2010-05	23	45	181	1	99	6	102	15	206	0
2010-06	18	42	214	3	89	9	13	9	32	0
2010-07	42	49	172	60	33	16	15	15	26	0
2010-08	54	23	70	39	14	252	18	44	10	41
2010-09	13	116	58	11	31	56	6	174	4	36
2010-10	31	47	37	32	20	23	1	48	3	105
2010-11	89	36	30	99	39	18	11	32	6	19
2010-12	32	38	11	420	52	15	4	2	2	2
Totaal	1092	862	819	683	426	426	408	383	292	204

Het tweede belangrijke thema is seksueel misbruik in de Katholieke kerk. Ook dit thema zien we gedurende het hele jaar terug in de berichtgeving. Het gaat hierbij om verschillende gebeurtenissen waarbij telkens nieuwe gevallen van misbruik aan het licht komen. De katholieke kerk reageert aanvankelijk terughoudend en stelt naderhand een onafhankelijke onderzoekscommissie onder leiding van oud-minister Deetman in. Deze aaneenschakeling van gebeurtenissen maakt dat het thema een prominente plaats inneemt in de dagbladen.

Op de derde plaats komt de olieramp in de Mexicaanse Golf. Omdat het maar niet wil lukken het gat in de olieleiding te dichten en er dus miljoenen liters olie in zee blijven stromen, blijft dit thema lang (mei, juni, juli) en prominent in het nieuws (in mei het op een na belangrijkste thema in nieuws, in juni en juli het belangrijkste thema).

Opmerkelijk is de positie van Wikileaks. Dit thema eindigt op de vierde plaats en dankt die positie aan de aankondiging in december om 250.000 geheime Amerikaanse documenten openbaar te gaan maken, waaronder veel diplomatieke correspondentie.

Uitgaande van de belangrijkste thema's op jaarbasis, is per maand bekeken vrijwel elke maand een (ander) thema dominant in het nieuws. Alleen in november spreekt geen enkel thema er echt uit. 'Haïti' domineert het nieuws in januari en in mindere mate ook in februari, seksueel misbruik is het dominante thema in maart. In april houdt de aswolk de gemoederen bezig, in mei gaat veel aandacht uit naar de vliegcrash in Tripoli waarbij 70 Nederlanders omkomen. Het feit dat de enige overlevende een negenjarig jongetje uit Nederland is, zorgt voor veel extra publiciteit. De olieramp in de Mexicaanse Golf is het dominante thema in juni en juli. In augustus is een andere natuurramp - de overstromingen in Pakistan het dominante thema in het nieuws. De aandacht voor deze natuurramp is overigens beduidend geringer dan voor de aardbeving in Haïti. In september is de commotie rond het uitzetten van Roma's door Frankrijk prominent in het nieuws, in oktober de mijnramp in Chili. Beter gezegd: de operatie waarmee reddingswerkers 33 mijnwerkers na enkele maanden een voor een weer naar boven wisten te brengen. Het laatste nieuwseven van 2010 komt in december op naam van Wikileaks (en oprichter Julian Assange.)

Ruben in het nieuws

Tijdens de berichtgeving over Tripoli in de maand mei verschenen er in totaal 115 artikelen waarin het ging over het 9-jarige jongetje Ruben dat als enige de ramp overleefde. Vooral *De Telegraaf* speelt hier een belangrijke rol, omdat een journalist van die krant Ruben aan de lijn heeft gehad, terwijl hij in het ziekenhuis ligt en hierover publiceert op de voorpagina van de krant. Een discussie komt op gang over deze gang van zaken en *De Telegraaf* biedt excuses aan.

→ De tien belangrijkste thema's in het nieuws uitgesplitst naar dagblad

In onderstaande tabel hebben we de totale aandacht voor deze tien thema's per dagblad samengenoemen en vervolgens berekend hoeveel aandacht de individuele krant aan elk van de tien gebeurtenissen heeft besteed. Op deze manier houden we rekening met het feit dat de ene krant meer artikelen bevat dan het andere en kunnen we wel kijken naar de accentverschillen tussen de dagbladen.

Tabel 3. Gebeurtenissen in de dagbladen

	Haiti	Misbruik kerk	Olie-ramp	Wiki-leaks	Eurocrisis	Pakistan	Aswolk	Roma	Vliegcrash	Mijnramp
VK	15.4%	16.5%	13.0%	15.0%	9.0%	8.2%	6.7%	7.7%	5.1%	3.4%
NRC	17.8%	14.5%	15.0%	10.3%	15.1%	6.1%	6.8%	7.8%	3.2%	3.4%
Tel	20.7%	9.3%	19.6%	10.9%	6.3%	6.3%	9.0%	5.2%	8.1%	4.6%
Trouw	20.5%	22.8%	12.6%	10.6%	2.3%	9.3%	5.4%	8.8%	5.5%	2.3%
Spits	23.4%	14.6%	14.9%	11.1%	2.0%	7.6%	11.6%	3.5%	7.1%	4.3%
Metro	28.6%	13.0%	13.0%	11.0%	1.7%	9.0%	8.1%	2.9%	6.4%	6.4%
De Pers	22.5%	10.7%	15.2%	18.5%	5.1%	8.1%	7.3%	6.2%	2.5%	3.9%

Kijken we naar de accentverschillen tussen de dagbladen dan zien we enkele opmerkelijke verschillen:

- 'Haïti' staat in alle dagbladen in de top drie van relatieve aandacht; in vijf van de zeven dagbladen krijgt 'Haïti' relatief de meeste aandacht; alleen in *de Vokskrant* en *Trouw* komt 'Haïti' op de tweede plaats na seksueel misbruik in de katholieke kerk;
- *Metro* besteedt relatief de meeste aandacht aan 'Haïti' (ruim 28%), *de Vokskrant* de minste (ruim 15%);

- 'Seksueel misbruik' staat in vier van de zeven kranten in de top drie; in *Trouw* en *de Volkskrant* krijgt seksueel misbruik relatief de meeste aandacht; in *Metro* staat dit thema samen met de olieramp op de tweede plaats, in *Spits* komt het op plaats 3 qua relatieve aandacht;
- *Trouw* besteedt relatief de meeste aandacht aan seksueel misbruik (bijna 23%), *De Telegraaf* de minste (bijna 1%);
- 'olieramp Golf van Mexico' staat in 6 van de zeven kranten in de top drie qua relatieve aandacht; in *De Telegraaf*, *Spits* en *Metro* staat dit thema op plaats twee, in *NRC Handelsblad*, *Trouw* en *De Pers* op plaats 3;
- De verschillen tussen de dagbladen zijn vrij gering; *De Telegraaf* besteedt relatief de meeste aandacht aan de olieramp (bijna 2%), *Trouw* de minste (bijna 3%);

Wat de overige thema's betreft valt vooral op dat het thema 'eurocrisis' in een krant in de top drie qua relatieve aandacht staat (*NRC Handelsblad*, iets meer dan 15%). In de overige kranten varieert de relatieve aandacht van 9% (*de Volkskrant*, plaats 5) tot bijna 2% (*Metro*, plaats 10).

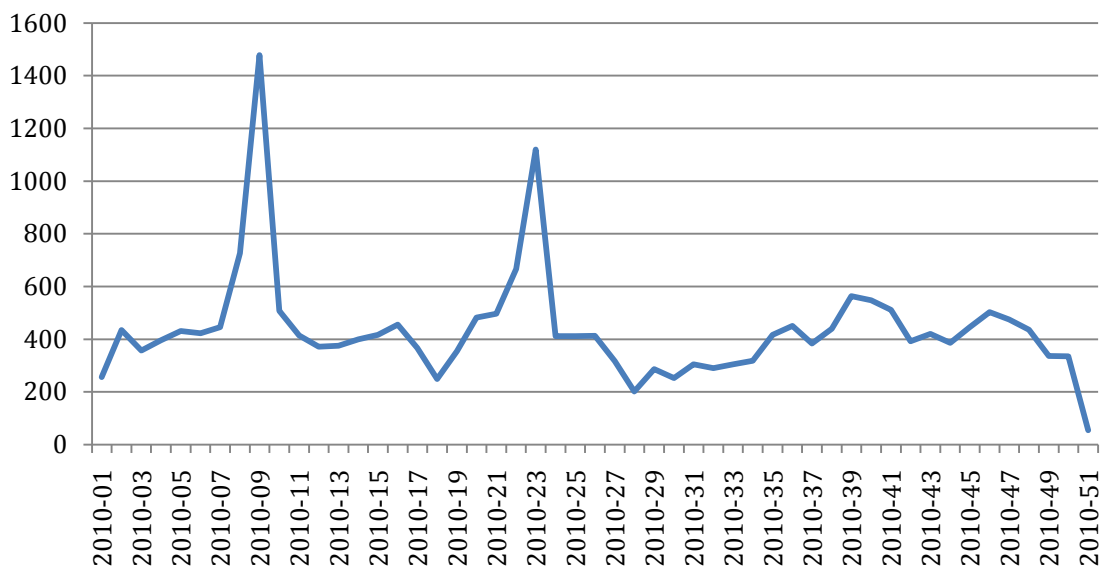
→ Het politieke nieuws

In 2010 stonden de politieke verschuivingen in Den Haag centraal in de berichtgeving. Het begon met de publicatie van het rapport van de commissie Davids in januari, de eerste kleine piek in figuur 1. De coalitie wankelde en een maand later viel het vierde kabinet Balkenende over een verlenging van de missie in Uruzgan (piek begint in week 7, hoogste punt rond gemeenteraadsverkiezingen begin maart). De derde piek valt rond de verkiezingen van 9 juni. In de daaropvolgende maanden staat het politieke nieuws in het teken van de kabinetsformatie. Het nieuws kabbelt wat, echte uitschieters blijven in eerste instantie uit. De spanningen binnen het CDA rond samenwerken met de PVV komen in de publiciteit na het uitlekken van de brief van CDA-onderhandelaar Ab Klink, enige tijd later gevolgd door het veel bekeken congres van het CDA over het regeer- en gedoogakkoord (kleine piek rond week 39). Klink. Het congres van het CDA stemt na een lange dag vol emoties in met de vorming van minderheidskabinet van VVD en VVD met gedoogsteun van de PVV. DE stemverhouding is 68% voor, 32% tegen.

Gedoogregering woord van 2010

Het woord gedoogregering werd gekozen tot woord van 2010. In totaal vonden we deze term slechts 31 maal terug in de berichtgeving, voornamelijk in *De Pers* (18 maal). Alleen in *Spits* vinden we het woord niet terug. Overigens wordt de term "gedogen" in verschillende vormen in totaal ruim 2000 maal gebruikt in de dagbladen. De meeste verwijzingen vinden we in *de Volkskrant* (614), de minste in *de Metro* (93).

Figuur 1. Aandacht voor de politieke partijen in de dagbladen

Behalve voor de beide verkiezingen is er binnen het politiek nieuws vooral aandacht voor enkele specifieke gebeurtenissen. De top 5 van deze gebeurtenissen wordt aangevoerd door de val van het kabinet Balkenende IV, op enige afstand gevolgd door het proces tegen Wilders. Dat proces komt verspreid over het hele jaar in de publiciteit, uiteraard het sterkst in het najaar als de openbare terechtzitting plaats vindt. De berichtgeving over het rapport van de commissie Davids is vrijwel geheel geconcentreerd rond het verschijnen van het rapport in januari. Die concentratie in berichtgeving geldt ook voor het CDA-congres en - zij het in mindere mate - voor de reis van Wilders naar New York ter gelegenheid van de herding van 11 september 2001.

Top 5 Politieke onderwerpen

1. Val kabinet Kabinet Balkenende (891)
2. Proces Wilders (690)
3. Commissie Davids (474)
4. CDA congres (418)
5. Wilders naar NY (261)

Kijken we – uitgaande van de top vijf in het politieke nieuws - naar verschillen tussen de dagbladen dan zien we het volgende:

- De val van het kabinet is voor zes van de zeven dagbladen het belangrijkste thema qua relatieve aandacht; alleen in *De Pers* komt de val van het kabinet op plaats drie, ruim achter het rapport van de commissie Davids en het proces tegen Wilders;
- Het rapport van de commissie Davids trekt relatief veel aandacht in *De Pers* (21%), *Metro* besteedt er relatief de minste aandacht aan (1%);
- Het CDA-congres krijgt relatief de meeste aandacht in *Trouw* (bijna 21%), de minste in *De Pers* (bijna 1%);
- De reis van Wilders naar New York krijgt de meeste aandacht in *Metro* (bijna 15%), de minste in *de Volkskrant* en *Trouw* (bijna 9%);
- Het proces tegen Wilders krijgt relatief de meeste aandacht in *De Pers* (ruim 35%), de minste in *Trouw* (bijna 21%).

Koranverbranding

In de maand augustus werd de discussie over de toespraak van Wilders in New York nog eens gevoerd met de aandacht voor de geplande verbranding van Korans door een dominee in Florida. Dit voornemen zorgde voor wereldwijde aandacht. Zo ook in Nederland. In totaal vonden we een kleine 100 artikelen over deze kwestie, vooral in *de Volkskrant* (28) en *Trouw* (22).

Tabel 4. Politieke gebeurtenissen in de dagbladen in %

krant	Rapport davids	Val kabinet	Wilders NY	CDA congres	Proces Wilders	Totaal
VK	16.5%	36.1%	8.5%	15.4%	23.4%	100%
NRC	21.9%	30.3%	9.7%	14.2%	23.9%	100%
Tel	12.9%	36.6%	9.3%	14.7%	26.4%	100%
TRW	16.1%	32.0%	8.7%	20.7%	22.6%	100%
Spits	18.7%	33.1%	8.4%	10.8%	28.9%	100%
Metro	10.1%	31.8%	14.7%	12.4%	31.0%	100%
De Pers	21.1%	20.5%	13.7%	9.5%	35.3%	100%

→ Over wie ging het politieke nieuws?

Voor politici is publiciteit een levensader. Wie wordt genegeerd door de media is zijn of haar politieke leven niet zeker, een enkeling met een vaste kiezersaanhang uitgezonderd. Dat betekent overigens allerm minst dat veel media-aandacht een garantie voor electoraal of politiek succes is. Daarvoor is meer nodig dan alleen aandacht, de context van die aandacht moet daarvoor in overwegende mate positief zijn. In dit rapport kijken we op basis van automatische inhoudsanalyse alleen naar de hoeveelheid aandacht voor politieke partijen en hun aanvoeders.

Over het hele jaar gerekend krijgt het CDA de meeste aandacht. De partij wordt in ruim 11.000 artikelen genoemd. VVD en PvdA blijven daar overigens niet veel bij achter (zie tabel 5).

Tabel 5. Politieke partijen in het nieuws

	CDA	VVD	PvdA	PVV	SP	D66	GL	CU	SGP	PvdD
2010-01	623	375	723	325	316	183	214	175	45	43
2010-02	898	625	1156	462	478	366	358	367	79	50
2010-03	1734	1382	1860	621	775	978	622	299	305	70
2010-04	698	591	775	383	404	366	397	200	121	86
2010-05	831	824	878	494	473	486	443	240	113	85
2010-06	1620	1633	1532	1325	984	1077	638	291	570	519
2010-07	635	662	562	477	269	379	376	87	30	16
2010-08	889	791	389	774	246	222	188	93	33	16
2010-09	1145	921	565	938	311	279	273	148	86	41
2010-10	1178	1017	604	1040	305	294	284	109	84	38
2010-11	752	797	597	821	381	331	357	141	69	57
2010-12	400	409	348	322	237	156	195	76	28	23
Totaal	11403	10027	9989	7982	5179	5117	4345	2226	1563	1044

Tot en met mei ziet het er overigens niet naar uit dat het CDA op plaats een zal belanden. De PvdA wordt maand na maand vaker dan het CDA genoemd in het politieke nieuws. Na de verkiezingen in juni kantelt het beeld en komen zowel VVD als CDA vaker dan de PvdA in het politieke nieuws. Gedurende de formatie wordt dat alleen maar sterker. In augustus, september en oktober komt het CDA vaker dan de VVD en veel vaker dan de PvdA in het nieuws. De verklaring ligt voor de hand. De sleutel voor het vormen van een kabinet ligt, ondanks de enorme verkiezingsnederlaag, in handen van het CDA.

→ Politieke partijen in de verschillende dagbladen?

Tussen de dagbladen zijn overigens wel verschillen waar te nemen:

- *NRC Handelsblad* besteedt relatief meeste aandacht aan CDA;
- Het CDA krijgt relatief de meeste aandacht in *NRC Handelsblad*, de minste in *Spits*;
- De VVD krijgt relatief de meeste aandacht in *De Telegraaf*, de minste in *Spits*;
- De PvdA krijgt relatief de meeste aandacht in *De Telegraaf*, de minste in *Spits*;
- De PVV krijgt relatief de meeste aandacht in *De Pers*, de minste in *Trouw*, met de kanttekening dat de verschillen in aandacht voor de PVV opvallend klein zijn;
- De SP krijgt relatief de meeste aandacht in *Spits*, de minste in *NRC Handelsblad*;
- D66 krijgt relatief de meeste aandacht in *Trouw*, de minste in *De Telegraaf* met ook hier de kanttekening dat de verschillen klein zijn.

Tabel 6. Aandacht voor de politieke partijen in de dagbladen

	CDA	VVD	PvdA	PVV	SP	D66	GL	CU	SGP	PvdD
VK	18.6	17.2	17.5	13.3	10.0	8.9	7.6	3.7	2.2	1.0
NRC	22.9	16.7	16.8	13.5	6.8	8.2	7.5	4.6	2.0	1.0
Tel	20.2	20.1	18.7	13.9	7.5	7.3	7.0	3.2	0.9	1.1
TRW	18.5	15.8	15.8	12.8	8.1	9.7	6.6	3.7	5.2	3.8
Spits	15.6	15.2	15.3	15.1	17.8	7.4	7.7	3.5	1.2	1.2
Metro	17.0	16.7	18.1	13.3	8.7	9.5	10.0	3.6	1.7	1.3
De Pers	18.3	18.1	17.0	16.9	7.0	8.8	7.9	3.7	1.4	1.0

→ De politici in de dagbladen

Wat politici betreft is er geen twijfel mogelijk: 2010 is het nieuwsjaar van Wilders. Met kop en schouders steekt hij qua media-aandacht boven de andere politici uit. In ruim 6.000 artikelen wordt zijn naam genoemd. Balkenende volgt hem op ruime afstand. Hij wordt in ruim 3.600 artikelen genoemd. De PvdA leiders Bos en Cohen worden samen ongeveer even vaak genoemd als Balkenende, Rutte blijft daar met bijna 3.000 artikelen enigszins bij achter. Kijkend naar de media-aandacht voor Rutte is het geringe aantal artikelen waarin hij wordt genoemd voor de daadwerkelijke campagne in mei van start gaat opvallend. Pas in mei groeit de aandacht voor de VVD leider in de media. Echter, ondanks dat Rutte de nieuwe Premier van Nederland is geworden is er geen maand waarin hij de meeste aandacht krijgt van de dagbladen.

Tabel 7. Aandacht voor de politieke leiders in de dagbladen

date	Wilders	Balkenende	Rutte	Verhagen	Cohen	Bos	Halsema	Pechtold	Roemer	Kant	Thieme	Sap
2010-01	354	385	38	67	36	281	45	81	19	39	15	5
2010-02	353	516	77	169	45	464	109	108	7	78	21	2
2010-03	496	503	77	91	219	368	127	170	79	172	19	4
2010-04	322	281	81	69	247	143	86	83	42	21	45	11
2010-05	388	476	280	82	366	136	159	184	108	18	40	11
2010-06	697	540	501	247	403	96	226	223	114	23	34	10
2010-07	334	173	251	193	152	53	112	100	26	2	7	23
2010-08	596	129	199	280	101	41	54	60	47	1	5	2
2010-09	791	236	302	340	124	80	91	82	56	2	19	8
2010-10	1097	261	607	296	108	64	145	87	86	3	29	2
2010-11	590	121	309	148	69	32	105	54	26	4	18	2
2010-12	197	42	160	81	66	25	59	22	28	2	6	21
	6215	3663	2882	2063	1936	1783	1318	1254	638	365	258	101

Evenals bij Rutte zien we dat Maxime Verhagen ook pas media aandacht krijgt op het moment dat Balkenende is afgetreden als CDA-leider. In zijn rol als onderhandelaar voor het CDA en als nieuwe minister van Economische Zaken krijgt hij veel aandacht in de laatste maanden van het jaar. De leiders van de kleine partijen krijgen aanzienlijk minder aandacht. GroenLinks leider Halsema blijft Pechtold (D66) net voor. Zij worden op afstand gevolgd door de nieuwe SP leider Roemer.

Voor verschillen tussen dagbladen beperken we ons to de top drie per krant.

- in de VK wordt de top drie gevormd door Wilders, Balkenende en Rutte
- in *NRC Handelsblad* wordt de top drie gevormd door Wilders, Balkenende en Rutte

- in *De Telegraaf* wordt de top drie gevormd door Wilders, Balkenende en Rutte
- in *Trouw* wordt de top drie gevormd door Wilders, Balkenende en Rutte
- in *Spits* wordt de top drie gevormd door Wilders, Balkenende en Rutte
- in *Metro* wordt de drie gevormd door Wilders, Balkenende en Rutte
- in *De Pers* wordt de top drie gevormd door Wilders, Balkenende en Rutte.

Kortom: verschillen tussen kranten zijn er wel, maar ze moeten met een lantaarntje gezocht worden.

Tabel 7. Aandacht voor de politieke leiders in de dagbladen

	Wilders	Balkenende	Rutte	Verhagen	Cohen	Bos	Halsema	Pechtold	Roemer	Kant	Thieme	Sap
VK	27.1	15.7	12.3	9	8.2	8.7	6.4	5.7	3.1	2	1	0.6
NRC	26.3	16.4	13	9.8	7.4	8.9	5.9	5.8	3.2	1.8	1.1	0.5
Tel	25.7	16.4	14.7	9.6	11	8.5	4	5.3	2.3	0.9	1.3	0.4
TRW	29.1	17	11.8	9.7	8.1	6.7	6.2	5.4	2.6	1.8	1.4	0.4
Spits	27.8	17.3	12.7	9.2	9.1	6.3	6.1	5.8	2.7	1.4	1.5	0.2
Metro	30.8	14.9	13.7	8	10.9	5.8	5.2	5.2	3.1	1.2	1	0.2
De Pers	31.1	16.5	12.9	6.8	8.4	7.3	6.6	5.5	2.4	1.2	0.8	0.4

→ Het nieuwsjaar 2010: een zoektocht naar grenzen

Het jaar 2010 karakteriseert zich met het opzoeken van grenzen zowel op staatsrechtelijk, juridisch als journalistiek terrein.

In de politiek worden staatsrechtelijke grenzen opgezocht, met een formatie grotendeels buiten het staatshoofd om die resulteert in een coalitie die zelfs met gedoogsteun op de krapst mogelijke meerderheid in de tweede kamer rust en in de senaat zelfs een in de minderheid is. De discussie hierover in de partijen vormen een groot deel van het politieke nieuws in de tweede helft van het jaar. De partij van Wilders krijgt met name in deze periode veel aandacht in de dagbladen.

Geert Wilders moet zich in september voor de rechter verantwoorden voor het opzoeken van de juridische grenzen op van de vrijheid van meningsuiting. Deze gebeurtenis, zelfs live uitgezonden, zorgt voor een enorme media aandacht. Wilders trekt zich overigens verder weinig aan van geldende mores. Kenmerkend hiervoor zijn de boude uitspraken die hij gebruikt ("knettergek", "kopvoddentaks"). Een recent voorbeeld is het onmiddellijke en harde commentaar op de twaalf gearresteerde Somaliërs, terwijl een paar dagen later blijkt dat de schuld van deze arrestanten alles behalve zeker is.

De Telegraaf zoekt in de berichtgeving rondom Tripoli de journalistieke grenzen op. Een journalist van de krant heeft via de telefoon gesproken met de 9 jarige overlevende van de vliegtuigramp in Tripoli. De krant besluit een verslag hiervan op de voorpagina te publiceren. Dit leidt tot een openlijke discussie over de ethische grenzen van de journalistiek.

Het hierboven beschreven gedrag legt echter geen windeieren. Het rechtse kabinet is inmiddels ingezworen zoals de politieke leiders Rutte, Verhagen en Wilders het in gedachten hadden. Deze laatste scoort in de media en bij het electoraat steeds opnieuw met zijn ferme, maar begrijpelijke taal. *De Telegraaf* tenslotte was toonzettend in de Tripoli berichtgeving.

De andere gebeurtenissen laten echter zien dat op de lange termijn dergelijk korte termijn gedrag op de lange termijn tot rampspoed kan leiden. De aardbeving in Haïti is een natuurramp, maar de reden van de omvang is een menselijke: jarenlang wanbeleid en corruptie heeft Haïti een van de armste lan-

den ter wereld gemaakt met woningbouw en gezondheidszorg dat niet in staat is om de gevolgen van de beving op te vangen. In de katholieke kerk is jarenlang leed toegebracht aan de haar toevertrouwde kinderen. Een systematisch doofpot- en afkoopbeleid was op de korte termijn in staat om de problemen intern te houden, maar heeft uiteindelijk geleid tot een uitbarsting van bekendmakingen en leidt tot een veel grotere imagoschade voor de kerk dan als het misbruik direct onderzocht en bestraft zou zijn.

Na de olieramp in de Mexicaanse Golf bleek dat BP al jarenlang uit winstbejag bezuinigt op veiligheid. Op korte termijn leidt dat wellicht tot hogere winsten en bonussen, maar het uiteindelijke effect op zowel het bedrijf als de natuur is rampzalig. De eurocrisis, en de eerdere kredietcrisis, zijn beide uiteindelijk veroorzaakt door een kortzichtig beleid van schuldophoping, mogelijk gemaakt door historisch lage rentes. Dit beleid van huizenkopers, banken, en regeringen gaf comfort op de korte termijn maar pakte rampzalig uit toen de rente steeg en de rekening kwam.

In al deze gevallen leert wijsheid achteraf dat eerder ingegrepen had moeten worden. Echter, vooraf is niet duidelijk of een trend het begin van een rampzalig bubbel is of een natuurlijke verschuiving in het onderliggende krachtenspel. Een belangrijke rol voor de media is hierbij weggelegd. Het is aan de journalistiek om deze, voor de samenleving moeilijk te controleren krachtenvelden in kaart te brengen en de problemen die optreden bloot te leggen.

Aan de andere kant is het ook aan de journalistiek de taak om het onderscheid te maken tussen daadwerkelijk nieuw nieuws of het herkauwen van hetgeen al bekend was. Met de verwevenheid van de politiek en media, door sommigen getypeerd als het Haagse huwelijk, is dit van cruciaal belang. Telkens als politici iets roepen, staan journalisten voor de vraag 'is dit nieuws?', is dit een uitspraak die wij voor onze lezers relevant vinden? Wat Wilders betreft schuilt de nieuwswaarde vaak niet in wat hij zegt maar in hoe hij het zegt. Juist het overschrijden van de geldende regels met bijbehorende trefende oneliners weet hij dezelfde boodschap steeds van een nieuwe verpakking te voorzien en op die manier zijn boodschap nieuwswaardig te maken. Op de aankondiging van Wilders een toespraak te gaan houden in New York, reageren politici in de berichtgeving, in analyses en commentaren reageren media, op opiniepagina's laten deskundigen van zich horen en tenslotte mengen burgers zich in het debat. Voor media geldt dat wanneer het ene medium er aandacht aan besteedt de anderen niet achter kunnen blijven. Een patroon dat we in een eerdere analyse van de berichtgeving rond 'Fitna' ook duidelijk zagen.

De journalist moet zich bewust zijn van deze dynamiek, en bereid zijn haar te doorbreken. Als politici of vertegenwoordigers van een organisatie vooral het eigenbelang proberen te dienen moeten de media de rol op zich nemen om het maatschappelijk belang in de gaten te houden en de uitspraken van betrokkenen hierlangs te leggen. In de strijd met het 'snelle' en veelal onbetaalde internetnieuws zal deze duiding en eigen agenda juist deel van de toegevoegde waarde van de journalist moeten zijn. Guido Weijers zei tijdens de oudejaarsconferentie dat wij als volk niet gebaat zullen zijn bij politici die "tenminste durven zeggen wat iedereen denkt", maar dat we behoefte hebben aan iemand die "juist datgene zegt waar niemand aan gedacht heeft." Dit geldt ook voor de journalist. Die kan zich onderscheiden door juist dat nieuws of die invalshoek te brengen waar niemand aan heeft gedacht, in plaats van de waan van de dag te volgen uit angst iets te missen.